

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЙ

© 2017 РЯБОКІНЬ Т. В.

УДК 332.012

Рябокін Т. В. Механізми державної підтримки розвитку корпорацій

Основна мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні необхідності побудови дієвого механізму державної підтримки корпоративного розвитку, з урахуванням основних національних і корпоративних інтересів. У результаті опрацювання та аналізу існуючих науково-методологічних і практичних підходів до розвитку корпорацій та державного впливу на даний процес запропоновано поетапну схему корпоративного розвитку, з визначенням основних корпоративних і національних пріоритетів на кожному з етапів. На основі адміністративних, фіскальних і монетарних методів виділено ключові напрямки координування розвитку окремих корпорацій та запропоновано загальний механізм державної підтримки, впровадження якого дозволить узгодити державні та корпоративні інтереси, досягти загального піднесення національної економіки. Вказано на необхідність створення на основі потужних корпорацій дієвої системи корпоративної соціальної відповідальності як одного з основних напрямків узгодження національних і корпоративних інтересів. Перспективними напрямками подальших досліджень є вирішення проблем, пов'язаних з довгостроковим інвестуванням у розвиток корпорацій, визначення та мінімізація основних ризиків на етапі представлення корпорацій на міжнародному рівні.

Ключові слова: розвиток корпорації, національні інтереси, узгодження інтересів, механізм державного регулювання.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Рябокін Тарас Васильович – старший викладач кафедри економічної теорії, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпін, Київська область, 08201, Україна)

E-mail: tariq6582@gmail.com

УДК 332.012

Рябокін Т. В. Механизмы государственной поддержки развития корпораций

Основная цель статьи заключается в теоретическом обосновании необходимости построения действенного механизма государственной поддержки корпоративного развития, с учетом основных национальных и корпоративных интересов. В результате обработки и анализа существующих научно-методологических и практических подходов к развитию корпораций и государственному воздействию на данный процесс предложена поэтапная схема корпоративного развития, с определением основных корпоративных и национальных приоритетов на каждом из этапов. На основе административных, фискальных и монетарных методов выделены ключевые направления координации развития отдельных корпораций и предложен общий механизм государственной поддержки, внедрение которого позволит согласовать государственные и корпоративные интересы, достичь общего подъема национальной экономики. Указано на необходимость создания на основе мощных корпораций действенной системы корпоративной социальной ответственности как одного из основных направлений согласования национальных и корпоративных интересов. Перспективными направлениями дальнейших исследований являются решение проблем, связанных с долгосрочным инвестированием в развитие корпораций, определение и минимизация основных рисков на этапе вхождения корпораций на международный уровень.

Ключевые слова: развитие корпорации, национальные интересы, согласование интересов, механизм государственного регулирования.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 10.

Рябокін Тарас Васильович – старший преподаватель кафедры экономической теории, Университет государственной фискальной службы Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08201, Украина)

E-mail: tariq6582@gmail.com

UDC 332.012

Riabokin T. V. The Mechanisms for the State Supporting the Development of Corporations

The main aim of the article is the theoretical substantiation of the necessity to build an efficient mechanism for the State supporting the corporate development, taking account of the main national and corporate interests. As result of processing and analyzing the available scientific-methodological and practical approaches to development of corporations and the State impact on this process, the phased scheme of the corporate development has been proposed, defining the main corporate and national priorities in each of the stages. On the basis of the administrative, fiscal, and monetary methods, the key directions for coordination of development of the individual corporations have been allocated and a mechanism for the State support has been proposed, implementation of which will provide to harmonize the public and the corporate interests, achieve the total recovery of the national economy. It has been pointed out to the need of creating on the basis of the powerful corporations an effective system of the corporate social responsibility as one of the main directions for harmonization of the national and the corporate interests. Promising directions for further research will be solving the problems associated with the long-term investment in the corporate development, determining and then minimizing the major risks at the stage of appearance of corporations at the international level.

Keywords: development of corporation, national interests, harmonization of interests, the State regulation mechanism.

Fig.: 1. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Riabokin Taras V. – Senior Lecturer of the Department of Economic Theory, The University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine)

E-mail: tariq6582@gmail.com

У провідних країнах світу базисом побудови сучасної економічної системи є розвинута, ефективно функціонуюча корпоративна підсистема. Консолідує інтереси різних соціально-економічних суб'єктів, вона забезпечує загальний розвиток і добробут. Корпоративна форма організації економічної діяльності, яка набула широкого поширення як найбільш ефективна і прогресивна, становить економічну основу розвинутих країн, визначає їх конкурентоспроможність на світовому ринку [1, с. 39]. Від ефективності функціонування корпо-

рацій та їх взаємодії з іншими учасниками економічної системи залежить реалізація національних інтересів і програм. Існує необхідність побудови механізму державної підтримки та координації розвитку корпорацій.

Вагомі дослідження з проблем розвитку корпорацій та особливостей державного впливу на їх розвиток зробили А. Берлі, Г. Мінз, О. Вільямсон, Й. Шумпетер, Дж. Гелбрейт, А. Сірко, Ю. Уманців, В. Якубенко, В. Геєць, А. Мазараки, Г. Бортіс, А. Гальчинський, Л. Федулова та багато інших науковців.

Більшість наукових досліджень з даної проблематики зосереджують свою увагу на внутрішньокорпоративній трансформації, що відбуваються в процесі реалізації стратегії розвитку корпорації. Водночас, поза увагою дослідників залишається низка проблем і протиріч, пов'язаних з впливом інших інституційних одиниць та екзогенного корпоративного середовища на розвиток окремої корпорації. До сфери зовнішнього корпоративного управління належать важелі державного регулювання і контролю [2, с. 124].

Незважаючи на те, що, за твердженням деяких науковців, ефективний розвиток великих корпорацій створює передумови для динамічного розвитку національної економічної системи [3, с. 20], існує ряд суперечностей та протиріч, що постають між корпораціями в процесі реалізації їх стратегій, та іншими учасниками економіки. З іншого боку, держава може допомагати у вирішенні проблем, які виникають в процесі розвитку корпорацій. Існуючі протиріччя вимагають проведення їх ґрунтовних науково-практичних досліджень, зокрема, направлених на подолання протиріч між інтересами корпорацій та інших учасників економічної системи, виявлення спільних інтересів та узгодження спільного вектора розвитку національної економіки. Виконання даних завдань дозволить підвищити ефективність виконання стратегії розвитку корпорацій, прискоривши, таким чином, формування корпоративної системи економіки, спрямувавши її функціонування в загальнонаціональних інтересах.

Для вирішення поставлених завдань доцільно розглянути кожен етап розвитку корпорації через призму узгодженості корпоративних і національних інтересів, виявити основні протиріччя та можливості їх коригування. При цьому варто мати на увазі суттєві відмінності в цілях і можливостях корпорацій впливати на економічну кон'юнктуру на різних етапах розвитку.

Схематично відобразити відмінності в особливостях корпоративних інтересів на різних етапах розвитку можна за допомогою рис. 1.

Даний рис. 1 ілюструє три етапи розвитку корпорацій, кожен з яких характеризується особливою специфікою взаємодії та узгодженості держави та корпорацій.

На *першому етапі* розвитку корпорації відбувається її становлення на ринку, яке умовно можна розділити на три послідовні стадії: входження на ринок, зміцнення позицій та збільшення частки ринку. Особливістю даного етапу є існування великої кількості новостворених і дрібних конкуруючих фірм, які ведуть боротьбу за отримання певної частки ринку. При цьому переважають методи цінової конкуренції, направлені на мінімізацію витрат та оптимізацію виробництва. Така ситуація відповідає вектору національних інтересів, спрямованому на задоволення широкого кола потреб суспільства при мінімально можливому рівні цін, урахувавши, що через велику кількість фірм жодна з них не може здійснювати значний вплив на економічну систему країни та її розвиток. Підтримка держави має бути спрямована на формування середовища, сприятливого для здійснення підприємницької діяльності, при цьому існування та діяльність окремих корпорацій залишаються поза межами національних інтересів. Оскільки ефективність даного етапу розвитку проявляється при наявності великої кількості фірм на ринку, основними напрямками державної підтримки корпоративної системи є створення умов для безперешкодного ведення малого бізнесу, стимулювання загального рівня ділової активності, направленої на збільшення кількості конкуруючих корпорацій, та унеможливлення позаекономічного тиску на них. Особливу увагу слід звернути на вразливість новостворених корпорацій, забезпечуючи їм певні преференції на початку функціонування. Можна виділити три основні напрями державного впливу на діяльність економічних суб'єктів: *адміністративний, фінансовий та монетарний*.

Адміністративні важелі впливу на першій фазі розвитку корпорацій повинні бути направлені на створення сприятливої нормативно-законодавчої бази, яка б

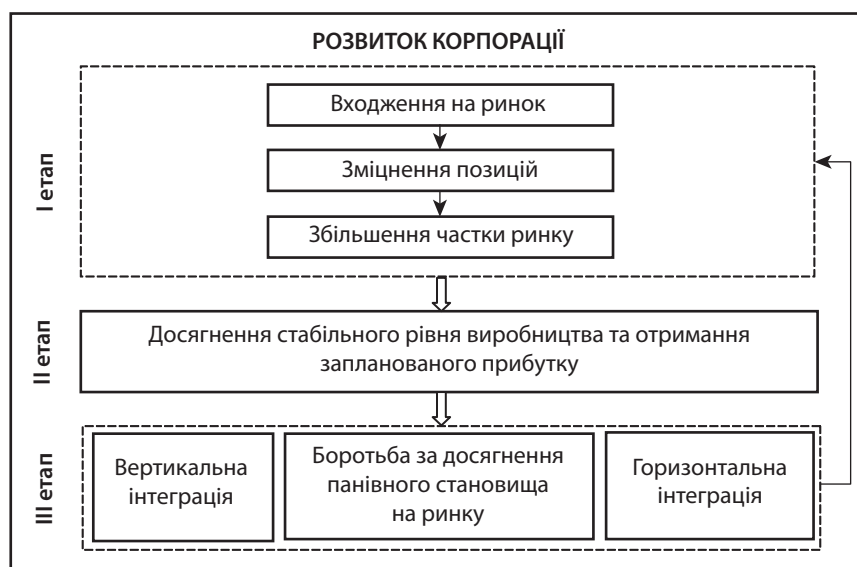

Рис. 1. Стратегія розвитку корпорації

Джерело: складено за [4, с. 77].

захищала їх корпоративні інтереси та власність з одночасним дотриманням зрозумілих і простих правил реєстрації, ліцензування, ведення господарської діяльності та інших додаткових вимог до корпорацій.

Фіскальна політика стосовно корпорацій, що перебувають на першому етапі розвитку, повинна характеризуватися пріоритетністю корпоративних інтересів через створення різних режимів пільгового оподаткування та податкових канікул, відсутністю податкових перевірок та загальною лояльністю фіскальних органів. При цьому варто розуміти, що стимулююча фіскальна політика перш за все повинна бути направлена на підтримку саме новостворених корпорацій, що дозволить їм отримати певні конкурентні переваги на період входження на ринок. Подальше функціонування та розвиток корпорацій має базуватися на дотриманні принципів вільної конкуренції та ринкової економіки, які передбачають рівноправне становище всіх учасників ринку. Таким чином, перехід до наступного етапу розвитку можуть здійснити лише корпорації, що мають високий рівень економічної ефективності. Неefективно діючі корпорації поступово будуть призупиняти свою діяльність. Даний ефект сприятиме підвищенню загальної економічної ефективності функціонування корпоративного сектора.

Основним бар'єром ефективного розвитку корпорацій на початковому етапі функціонування є відсутність достатнього рівня фінансових ресурсів через цілу низку причин (недостатній рівень прибутку, відсутність власних заощаджень та сформованих фондів, недосконала амортизаційна політика) [5]. Подолати дані проблеми можна за допомогою впровадження монетарних методів, які мають бути направлені на створення можливостей для отримання корпораціями на початковому етапі розвитку кредитних ресурсів з низьким рівнем відсотка, створення системи державного кредитування за цільовим спрямуванням та пріоритетністю їх залучення до державних закупівельних програм. Слід звернути увагу на необхідність формування дієвого ринку цінних паперів та створення умов для первинного розміщення акцій та облігацій корпорацій.

Другий етап розвитку корпорацій характеризується збалансованістю корпоративних і національних інтересів. У порівнянні з першим етапом держава перестає здійснювати активну стимулюючу політику, поступово переорієнтовуючись на дотримання національних інтересів. На даному етапі функціонують лише корпорації з високим рівнем економічної ефективності та значними конкурентними перевагами, тобто ті, що змогли досягти стабільного обсягу виробництва та забезпечити плановий рівень прибутку. Відповідно такі корпорації не потребують активної державної підтримки і можуть функціонувати, використовуючи властиві корпораціям переваги. Основою державного втручання має бути дотримання принципу «не зашкодити» функціонуванню та розвитку корпорацій. Основні завдання, які повинна виконувати держава на даному етапі, полягають у дотриманні рівних прав і можливостей, забезпеченні недоторканості прав власності, виключенні можливостей позаекономічного тиску та забезпеченні стабільності

зовнішнього середовища, що дозволить уникнути негативного впливу непередбачуваних екзогенних факторів на розвиток корпоративного сектора.

Окремо слід звернути увагу на створення умов та можливостей залучення довгострокових інвестицій у розвиток корпорацій. Для цього потрібно значно покращити інституційне середовище та умови його функціонування. Ключовою проблемою є відносно низький рівень довгострокових інвестиційних ресурсів на даному етапі розвитку економіки. Варто враховувати досвід розвинутих країн, де довгострокове інвестування здійснюється за рахунок недержавних пенсійних і страхових фондів, довгострокових депозитів, продажу боргових цінних паперів з довготривалим строком погашення, державні цільові програми інвестування. Однак в Україні майже нерозвинуті недержавні пенсійні фонди, а страхові компанії не мають реальної можливості для здійснення довгострокових інвестицій. Нерозвинений ринок цінних паперів робить неможливим залучення довгострокових інвестицій з даних джерел. Таким чином, в Україні залучення довгострокових інвестицій можливе за рахунок довгострокових депозитів та цільових державних програм, однак їх обсяг залежить від загального стану економіки країни та в умовах сучасної кризи значно обмежений. Наведені факти вказують на необхідність проведення окремих досліджень у даному напрямку. Вирішення проблем довгострокового інвестування є однією з ключових умов ефективного розвитку не лише окремої корпорації, а й національної економічної системи загалом.

Іншим аспектом реалізації стратегії розвитку корпорації на другому етапі є створення сприятливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Функціонування корпорацій на даному етапі розвитку обумовлене досягненням певної частки ринку та сталого прибутку, що є передумовою її виходу на зовнішні ринки і вступу у глобальну конкуренцію. Даний вектор розвитку за своєю економічною суттю схожий із процесом становлення на новому ринку й вимагає відповідної підтримки з боку держави. Основними елементами механізму підтримки корпорацій у глобальній конкуренції є такі:

- ✦ правове регулювання (відповідність і узгодженість вітчизняного законодавства міжнародним стандартам);
- ✦ податкове стимулювання експорту;
- ✦ кредитування за пільговими ставками;
- ✦ часткове відшкодування витрат на міжнародну сертифікацію продукції;
- ✦ укладання відповідних угод з іншими країнами та міжнародними організаціями;
- ✦ регулювання валютного курсу;
- ✦ відсутність перешкод та обмежень для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Одночасно з цим, на даному етапі розвитку корпорації повинні брати на себе виконання частини деяких соціальних функцій та зобов'язань, спрямованих на реалізацію національних інтересів.

Третій етап розвитку корпорацій характеризується незначною кількістю великих системоутворю-

ючих корпорацій, що мають високий рівень міжгалузевої та вертикальної інтеграції виробництва [4, с. 78]. На даному етапі порушується баланс інтересів з перевагою загальнонаціональних цілей розвитку над корпоративними. Незважаючи на те, що існування таких корпорацій є необхідною умовою формування корпоративної системи, вони несуть значні ризики монополізації або олігополізації економіки, що може мати негативні наслідки для суспільства та розвитку національної економіки. На думку багатьох учених, недоліки великих фірм переважають наявність досягнень і завдають тим самим великої шкоди економіці в цілому [6, с. 171]. У такій ситуації виникає необхідність державного контролю за рівнем розвитку окремої корпорації та можливостей її впливу на стан ринку. Відповідно, одним з ключових завдань держави є створення та впровадження системи антимонопольних заходів, направлених на недопущення негативного впливу окремих потужних корпорацій на економічну кон'юнктуру та стан ринку. Таким чином, основними напрямками регулювання корпоративного сектора на даному етапі розвитку є антимонопольне і податкове регулювання та управління корпоративними правами [7, с. 218].

Існуюча модель антимонопольного законодавства, яка базується на системі штрафів та попереджень, не дає змоги державі ефективно реагувати на появу корпорацій з ознаками монопольної влади. Погіршують ситуацію властивості корпорацій юридично розпорошувати свою діяльність на ринку, уникаючи контролю з боку держави, про що свідчить звіт Антимонопольного комітету за 2015 р. [8]. У такій ситуації державі доцільно переорієнтувати антимонопольне регулювання з адміністративних методів на ринковий механізм, з активною участю держави як безпосереднього учасника корпоративної системи, шляхом отримання частини корпоративних прав домінуючих корпорацій. Крім того, доцільно створити систему контролю за власністю над ресурсами, що дасть змогу уникнути їх зосередження в обмеженій кількості учасників економічної системи. Важливим фактором ефективної взаємодії корпоративних і національних інтересів на третьому етапі розвитку корпорації є існування дієвих профспілок, покликаних

захищати інтереси найманих працівників та протидіяти тиску на них з боку керівництва та власників.

Складовою частиною узгодження національних і корпоративних інтересів є переведення деяких соціальних функцій на їх виконання корпораціями (медичне страхування, виплата соціальних допомог, додаткове пенсійне забезпечення і т. ін.). Необхідно побудувати систему корпоративної соціальної відповідальності, яка дозволить підтримати соціально орієнтований розвиток економіки в Україні, створити фундамент для втілення європейських цінностей та визначити нові пріоритети у формуванні національної політики [9, с. 44].

Зважаючи на невелику кількість корпорацій на даному рівні, може бути вибудована персоналізована модель взаємовідносин між конкретним корпораціями та державою, що значно підвищить ефективність узгодження національних і корпоративних інтересів. Одним із напрямів персоналізованої моделі взаємодії є використання диверсифікованої фіскальної політики залежно від національних пріоритетів (стимулювання інноваційного розвитку, отримання конкурентних переваг на міжнародному рівні і т. ін.) та обсягу соціальних зобов'язань, взятих на себе конкретною корпорацією. Особливу увагу слід звернути на стимулювання активізації здійснення інноваційних проектів шляхом створення сучасного механізму надання преференцій та пільг (у тому числі й податкових) для корпорацій, що здійснюють діяльність у даному напрямку [10, с. 22].

Узагальнення та систематизацію національних і корпоративних інтересів наведено в *табл. 1*.

У табл. 1 відображено пріоритети, на яких будується модель узгодження корпоративних і національних інтересів на різних етапах розвитку. Дотримання та узгодження наведених основних пріоритетів розвитку допоможе державі координувати діяльність корпорацій у загальнонаціональних інтересах та побудувати механізм підтримки розвитку корпорацій, який дозволить здійснювати позитивний вплив на загальний соціально-економічний розвиток держави.

ВИСНОВКИ

Створення дієвого механізму державної підтримки розвитку корпорацій є одним з ключових завдань на

Таблиця 1

Узгодження національних і корпоративних інтересів

Етап	Корпоративні пріоритети	Національні пріоритети
I етап – становлення	Сприятливі умови для входження на ринок. Пільгове кредитування та оподаткування	Велика кількість фірм. Задоволення потреб суспільства за мінімальними цінами
II етап – стабільність	Виключення позаекономічного тиску. Підтримка зовнішньоекономічної діяльності	Стабільний рівень виробництва та податкових надходжень. Елементи корпоративної соціальної відповідальності
III етап – домінування	Спрямування на глобальний рівень економіки. Сприятливі умови для міжгалузевої та вертикальної інтеграції	Інноваційний розвиток економіки. Системи корпоративної соціальної відповідальності. Формування міжнародного іміджу країни

Джерело: авторська розробка.

шляху побудови розвинутої економіки. При ефективній державній координації розвитку корпорації, спрямованій на національні пріоритети, можлива побудова конкурентної корпоративної системи, функціонування якої забезпечить інтенсивний розвиток усієї національної економічної системи, дозволить отримувати конкурентні переваги на міжнародному рівні, що особливо актуально в період посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів.

Подальші наукові дослідження мають бути направлені на ризики, пов'язані з глобалізаційними процесами, що можуть нашкодити корпоративним і національним інтересам. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Баглей Р. Р. Теоретичні аспекти розвитку корпорацій. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 39–45.

2. Сірий Ю. М. Регулювання державою здійснення корпоративних послуг. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Державне управління. 2012. Т. 194, Вип. 182. С. 123–125.

3. Уманців Ю. Корпоративні структури у системі економічних відносин. *Вісник КНТЕУ*. 2011. № 3. С. 13–25.

4. Рябокин Т. В. Теоретический аспект построения и реализации эффективной стратегии развития корпорации. *Прогресс*. 2016. № 1-2. С. 75–78.

5. Ковалюк Б. І. Фінансово-кредитні інструменти стимулювання розвитку малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=3344>

6. Буковинська М. П. Сутність і розвиток корпорацій: роль соціальних технологій. *Вісник Запорізького національного університету*: Сер.: Економічні науки. 2010. № 3 (7). С. 170–174.

7. Бабчинська О. І. Державне регулювання корпоративного сектора в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 1. С. 216–220.

8. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік // Антимонопольний комітет України. 2016. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=122547>

9. Орлова Н. С., Харламова А. О. Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні: монографія. Донецьк, 2014. 250 с.

10. Корягіна Т. В. Розробка основних положень удосконалення регуляторного механізму у корпоративному секторі. *Економіка та держава*. 2009. № 4. С. 20–23.

Науковий керівник – Максименко І. А., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри економічної теорії Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)

REFERENCES

Bahlei, R. R. "Teoretychni aspekty rozvytku korporatsii" [Theoretical aspects of corporate development]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 1 (2014): 39-45.

Bukovynska, M. P. "Sutnist i rozvytok korporatsii: rol sotsialnykh tekhnolohii" [The nature and development corporations: the role of social technologies]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Ekonomichni nauky, no. 3 (7) (2010): 170-174.

Babchynska, O. I. "Derzhavne rehuliuвання korporatyvnoho sektora v Ukraini: suchasnyi stan ta napriamy vdoskonalennia" [State regulation of corporate sector in Ukraine: current state and

directions of improvement]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 1 (2015): 216-220.

Kovaliuk, B. I. "Finansovo-kredytni instrumenty stymulivannia rozvytku maloho pidpriemnytstva" [Financial and credit instruments of stimulation of development of small business]. *Efektyvna ekonomika*. <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=3344>

Koriahina, T. V. "Rozrobka osnovnykh polozhen udoskonalennia rehuliatornoho mekhanizmu u korporatyvnomu sektori" [Developing a framework improve the regulatory mechanism in the corporate sector]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4 (2009): 20-23.

Orlova, N. S., and Kharlamova, A. O. *Kontseptualni zasady korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini* [Conceptual foundations of corporate social responsibility in Ukraine]. Donetsk, 2014.

Riabokin, T. V. "Teoreticheskiy aspekt postroyeniya i realizatsii effektivnoy strategii razvitiya korporatsii" [The theoretical aspect of the construction and implementation of the effective development strategy of the Corporation]. *Progress*, no. 1-2 (2016): 75-78.

Siryi, Yu. M. "Rehuliuвання derzhavoiu zdziennia korporatyvnykh posluh" [State regulation the implementation of corporate services]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Serii: Derzhavne upravlinnia vol. 194, no. 182 (2012): 123-125.

Umantsiv, Yu. "Korporatyvni struktury u systemi ekonomichnykh vidnosyn" [The corporate structure in the system of economic relations]. *Visnyk KNTEU*, no. 3 (2011): 13-25.

"Zvit Antymonopolnoho komitetu Ukrainy za 2015 rik" [The report of the Antimonopoly Committee of Ukraine for 2015]. Antymonopolnyi komitet Ukrainy. <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=122547>